

3. Inleiding

En nu gaan we het eindelijk eens over de inhoud hebben. Niet voor niets stelde ik in het voorwoord al de vraag: hebben we eigenlijk wel een probleem? En zo ja, wie is dan de 'we' in dit verband?

Rare vragen eigenlijk, als je ziet hoe vol de kranten staan met berichtgeving over dakloosheid. En toch gooi ik het erin.

Want in hoofdstuk 4 ga ik wat dieper in op de vraag wat we nu eigenlijk bedoelen als we het over daklozen hebben. Maar, het moet gezegd: ik worstel met een steeds meer overheersende gedachte dat bepaalde problemen niet eens zo heel ingewikkeld zijn om opgelost te worden... als men maar wil. Wat meteen impliceert dat het niet kiezen voor een oplossing inhoudt dat men blijkbaar geen oplossing wil. Of daar, op zijn minst, niet al te veel voor over heeft.

Als ik aan een willekeurige burger op straat in een drukke stad vraag: "Wat vind je van daklozen?" dan zullen daar ongetwijfeld termen uit komen als 'zielig' en 'zou niet nodig moeten zijn' en 'schandalig in zo'n welvarend land'. En toch neemt dakloosheid geweldig toe.

Maar het zijn diezelfde burgers die klagen over overlast als ze in de omgeving waar ze het liefst in vrijheid en veiligheid wonen of recreëren, geconfronteerd worden met deze doelgroep. Straks kom ik daar nog uitgebreid op terug, maar het overlastgevoel heeft alles te maken met gedrag. Of interpretatie van gedrag. Niet met de dakloosheid op zich. Alhoewel de confrontatie ermee ook ongewenste effecten van schuldgevoel kan hebben. Maar hier begint de ellende al. De directe associatie 'de dakloze is de overlastgever' is bepalend voor het beeld dat de doorsnee burger ontwikkelt, en voor de doorsnee-tolerantie (of het gebrek daaraan) dat we dagelijks zien.

Overigens ben ik, al zeg ik het zelf, tamelijk realistisch. Ofwel: je kunt compassie hebben met daklozen en het toch vervelend vinden als je op je vrije avond opdringerig wordt aangesproken door een dronken zwerver die iets van je wil. (Om er maar even een cliché in te gooien) Ik heb mijn ogen ook niet in m'n zak zitten en ook ik vind niet alles even

fijn om te beleven. Maar daar kom ik op terug.

De vervolgvraag is: is de probleemdager de dakloze, die letterlijk een dak boven het hoofd ontbeert en kou lijdt? Of is de probleemdager de man of vrouw op straat die niet met bepaalde beelden geconfronteerd wil worden? Die niet benaderd wil worden door iemand met een andere levensstijl, waarbij het zijn doel is donaties af te dwingen?

Het is (met hulp van social media nóg meer) maar al te makkelijk om rondom pijnlijke zaken het woord onacceptabel uit te spreken. Maar WAT is dan onacceptabel?

Het feit dat er daklozen bestaan? In zo'n welvarend land als het onze?

Het feit dat we ermee geconfronteerd worden?

Het feit dat we blijkbaar het tij niet kunnen keren?

Ofwel: waar gaat het in de kern om? Die vraag wil ik onderzoeken.

En, om maar eens een bekende spreuk van stal te halen:

'Those who can't remember their past are condemned to repeat it.'

(Zij die hun geschiedenis niet kennen moeten deze herhalen)

Want (zie hoofdstuk 14), het fenomeen dakloosheid is niet nieuw. Verre van. Het verlangen om tot oplossingen te komen evenmin. Waarbij ik me meteen weer de vraag moet stellen: Wat is dan een oplossing? We kunnen pas over een oplossing praten als we een probleemdefinitie hebben.

Maar ondanks diverse, zeer uiteenlopende manieren om tot oplossingen te komen is, zoals in het voorwoord al benoemd, het probleem alleen maar groter geworden.

Het wordt dus wat mij betreft de kunst om van het verleden te leren. Te ontdekken wat er allemaal al geprobeerd is en wat er wel, en wat niet geholpen heeft. Onze knopen tellen.

En ik ga daarmee tot een paar opties komen, die weer nieuwe vragen oproepen. Opties die in beeld gaan brengen dat bepaalde gemaakte keuzes (tot en met wettelijk vastgelegde keuzes) soms oplossingen frustreren. En dit maakt het meteen ingewikkeld! Uiteindelijk zullen er soms grote keuzes gemaakt moeten worden om ogenschijnlijk kleine oplossingen binnen bereik te brengen. En onvermijdelijk gaat dit leiden tot de vraag 'willen we dat wel, als samenleving?' Geen idee. Maar de tijd van niets doen is voorbij.